

PRAZNIKI IN PRAZNOVANJA V ŠOLSTVU NEKOČ IN DANES - PRIMERJAVA

NORČAVI PUST – MOJ NAJLJUBŠI PRAZNIK NEKOČ IN DANES

Avtorji:

Lara Arzenšek, Rožle Centrih, Nik Gračner, Rok Lebič, Lilijana Leskovšek, Teja Planko, Tisa Polšak, Nika Potočnik, Maja Reberšak, Anja Turk (6. razred)

Mentorica:

Tatjana Zamrnik, prof. zgo. in tjn.

Lesično, april 2017

Šola: OŠ LESIČNO,
Lesično 5 b,
3261 LESIČNO

Telefon: 03 800 27 00
e-pošta: o-lesicno.ce@guest.arnes.si
spletna stran: <http://os-lesicno.si/>

Šolsko leto 2016 / 2017

NORČAVI PUST – MOJ NAJLJUBŠI PRAZNIK NEKOČ IN DANES

raziskovalna naloga

Avtorji:

Lara Arzenšek, Rožle Centrih, Nik Gračner, Rok Lebič, Lilijana Leskovšek, Teja Planko, Tisa Polšak, Nika Potočnik, Maja Reberšak, Anja Turk (6. razred)

Mentorica:

Tatjana Zamrnik, prof. zgo. in tjn.

Ravnateljica:

Irena Krajnc, mag. manag. izobr.

Lektoriranje:

Gordana Salobir, prof. slo. in fil.

Učenci in mentorica se zahvaljujemo vsem, ki ste pomagali pri nastajanju raziskovalne naloge.

Lesično, april 2017

Vsebina

1. POVZETEK	4
2. UVOD	5
2. 1 NAMEN IN CILJI RAZISKOVALNE NALOGE	5
2. 2 RAZISKOVALNE METODE IN OBDELAVA PODATKOV	7
2. 3 RAZISKOVALNE HIPOTEZE	7
3. PUST	9
3.1 ČASOVNA OPREDELITEV PUSTA	9
3. 2 ZGODOVINA PUSTA	9
3. 3 PUST NA SLOVENSKEM	10
3. 4 KARNEVAL V NEMČIJI	11
3. 5 PUSTNE VRAŽE	12
4. PRIMERJAVA PUSTOVANJA NEKOČ IN DANES	14
4. 1 PUSTNO RAJANJE	14
4. 2 PUSTNI OBIČAJI IN NAVADE	15
4. 3 TRADICIONALNA PUSTNA HRANA	16
5. PRIMERJAVA SLOVENSkih IN NEMŠkih BESED POVEZANIH S PUSTOM	17
6. UGOTOVITVE	19
7. ZAKLJUČEK	20
8. PRILOGE	21
9. VIRI IN LITERATURA	23

Kazalo slikovnega gradiva

Slika 1: Pustni sprehod po Lesičnem 2016.....	5
Slika 2: Pust 2016, šestošolci z razredničarko.....	5
Slika 3: Pust 2016, šestošolci.....	6
Slika 4: Pust 2016, učenci od 1. do 5. razreda z učiteljicami.....	6
Slika 5: Pust 2017, učenci od 1. do 5. razreda z učiteljicami.....	6
Slika 6: Pust 2017, šestošolke.....	6
Slika 7: Weiberfastnacht.....	12
Slika 8: Tradicionalna pustna hrana: pustni krofi.....	16
Slika 9: Tradicionalna pustna hrana: krhki flancati.....	16
Slika 10: Tradicionalna pustna hrana: prekajena svinjska krača.....	16

1. POVZETEK

V šoli obeležujemo in praznujemo državne praznike. Prav tako prirejamo prireditve tudi ob drugih praznikih (npr. ob materinskem dnevu ali dnevu žena). Prav poseben praznik pa je zagotovo pust. Učencem 6. razreda je ta praznik še posebej ljub. Zelo radi se našemijo že od malega in menijo, da bodo to radi počeli tudi v prihodnje.

Zato smo za raziskovalno nalogo izbrali praznovanje pusta. Odločili smo se raziskati, kako drugače je pustovanje potekalo v času otroštva naših staršev in starih staršev. Informacije o tem smo si pridobili s pomočjo anketnega vprašalnika, ki smo ga oblikovali skupaj z mentorico. Ostale informacije smo poiskali v literaturi in na spletu. Ker se že tretje leto učimo nemškega jezika, smo nekoliko raziskali tudi karneval v Nemčiji, njihovo poimenovanje pustnih dni ter primerjali slovenske in nemške besede povezane s pustom.

KLJUČNE BESEDE:

praznik, pust, maškare, pustni običaji, pustna hrana, pustne vraže.

ZUSAMMENFASSUNG

In der Schule feiern wir alle Staatsfeiertage. Wir bereiten auch Veranstaltungen für andere Feste vor (z. B. für den Muttertag oder für den Frauentag). Fasching / Fastnacht oder Karneval ist aber ein ganz besonderer Feiertag. Die Schüler und Schülerinnen der 6. Klasse mögen Fasching sehr. Schon als kleine Kinder haben sie sich gerne maskiert und sie sind der Meinung, dass sie das auch in der Zukunft gerne machen werden.

Deswegen haben wir für unsere Forschungsarbeit Fasching gewählt. Wir haben uns vorgenommen, die Karnevalszeit unserer Eltern und Großeltern zu erforschen. Die Informationen haben wir mit der Hilfe des Fragebogens erhalten, den wir zusammen mit unserer Mentorin geschrieben haben. Die anderen Informationen haben wir aus der Literatur und aus dem Internet bekommen. Weil die ganze Klasse schon drei Jahre Deutsch lernt, haben wir auch Fasching in Deutschland erforscht, ihre Bezeichnungen für die Faschingstage gefunden und den slowenischen und deutschen Faschingswortschatz vergleicht.

SCHLÜSSELWÖRTER:

Feiertag, Fasching / Fastnacht / Karneval, Faschingsbräuche, Faschingsessen, Faschingsaberglauben.

2. UVOD

2. 1 NAMEN IN CILJI RAZISKOVALNE NALOGE

Razmišljanje o praznikih in praznovanjih v nas vedno prebudi prijetne občutke. Prazniki nas povezujejo, zagotavljajo nam prosti čas, ki ga ponavadi preživimo v krogu družine in prijateljev.

Za učence 6. razreda ima pust prav poseben status. Čeprav ni pravi praznik, pa so si ga vzeli za svojega. Postal je njihov najljubši, zato so ga sami izbrali za raziskovalno nalogo. Cilj naše raziskovalne naloge je bil poiskati informacije o praznovanju pusta nekoč ter jih primerjati z današnjim časom. Šestošolci se že od prvega razreda dalje vsako leto našemijo ne samo doma, ampak tudi v šoli. V šolskem arhivu smo našli nekaj njihovih pustnih fotografij.

Slika 1: Pustni sprehod po Lesičnem 2016, arhiv OŠ Lesično

Slika 2: Pust 2016, šestošolci z razredničarko, arhiv OŠ Lesično

Slika 3: pust 2016, šestošolci, arhiv OŠ Lesično

Slika 4: pust 2016, učenci od 1. do 5. razreda z učiteljicami, arhiv OŠ Lesično

Slika 5: pust 2017, učenci od 1. do 5. razreda z učiteljicami

Slika 6: pust 2017, šestošolke, arhiv OŠ Lesično

2.2 RAZISKOVALNE METODE IN OBDELAVA

PODATKOV

Raziskovalnega dela se je lotilo 10 učenk in učencev 6. razreda. Najprej smo se pogovarjali o praznikih na splošno in prišli do ugotovitve, da je njihov najljubši praznik pust. Učenci so ga sami izbrali za temo naše raziskovalne naloge.

Nato smo razmislili, kako bi najlažje prišli do informacij, ki jih potrebujemo. Odločili smo se za anketni vprašalnik. Skupaj z mentorico smo sestavili vprašanja v treh sklopih: pustno rajanje, pustni običaji in navade ter tradicionalna pustna hrana. Učenci smo vprašanja zastavili svojim staršem in starim staršem, saj smo želeli čim več izvedeti o praznovanju pusta.

Zanimalo nas je tudi, kako pust praznujejo drugje. Vsi učenci se že tretje leto učimo nemškega jezika, zato smo se odločili raziskati še praznovanje pusta v nemško govorečih deželah. Informacije o tem smo poiskali s pomočjo svetovnega spleta v naši računalniški učilnici, nekaj samostojnega dela pa smo opravili tudi doma.

V šolski knjižnici smo iskali literaturo, ki bi nam pojasnila kaj več o zgodovini pusta na splošno ter še posebej o zgodovini pusta na Slovenskem. Nekaj literature smo dobili v drugih knjižnicah. Napisali smo kratke povzetke.

Pri pouku nemščine velikokrat ugotavljamo podobnost besed (predvsem nemških s pogovornimi slovenskimi besedami). Odločili smo se, da tudi besede povezane s pustom med seboj primerjamo. Poiskali smo tudi poimenovanja pustnih dni v nemškem jeziku. Delo je potekalo s pomočjo spleta v šolski računalniški učilnici.

Zanimale so nas tudi pustne vraže. O tem nam bodo zagotovo kaj več znali povedati tudi naši starši, še več pa stari starši. Veliko o vražah smo izbrskali na spletu.

Od naših anketirancev smo poskušali izvedeti, ali poznajo kakšne zanimivosti praznovanja pusta v drugih državah.

Pusta pa seveda ni brez tradicionalne pustne hrane. Zanimalo nas je, kaj je bilo nekdam na mizi na pustni torek in ali je tudi danes pust še vedno »masten okrog ust«?

2.3 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

Na začetku raziskovanja smo si zastavili naslednje hipoteze, vezane na naše raziskovalno delo:

- Praznovanje pusta naših dedkov in babic se razlikuje od današnjega.
- Naši stari starši in starši so hodili od hiše do hiše.
- Tudi pri primerjavi besed povezanih s pustom najdemo podobnosti.
- Pust povsod po svetu praznujemo na isti dan.
- Nihče ne verjame v pustne vraže.
- Danes na jedilniku ni več toliko tradicionalne pustne hrane.

3. PUST

3.1 ČASOVNA OPREDELITEV PUSTA

Pustni čas je bil značilno zimsko pomladno prehodno obdobje, ki se je začelo po prazniku treh kraljev in je trajalo do pustnega torka, dan pred pepelnično sredo ali pepelnico. Glavni pustni dan je bil pustni torek, potem pa se je življenje spremenilo v dolgo postno obdobje.¹

Pustni čas je premakljiv, odvisen je namreč od Velike noči. Pustna nedelja je sedem tednov pred Veliko nočjo. Pustni dnevi se v slovenščini imenujejo: pustna sobota, pustna nedelja, pustni torek in pepelnična sredo ali pepelnica.

V nemščini so njihova poimenovanja sledeča: **Faschingssamstag**, **Faschingssonntag**, **Rosenmontag** (pustni ponedeljek), **Faschingsdienstag** (pustni torek) in **Aschermittwoch** (pepelnična sredo). Četrtek pred pepelnično sredo označuje na področju Porenja prehod v pravi ulični karneval. Za ta dan je značilen običaj, da ženske moškim odrežejo kravate. Zato se večinoma imenuje **Weiberfastnacht** (*das Weib* – ženska), čeprav obstajajo še druge regionalne različice.²

3.2 ZGODOVINA PUSTA

Začetki pusta segajo v čas poganov, ko so si moški nadeli maske in se tako povezali z onostranstvom. Nekatere poganske šege govorijo o sredozimskih demonih, ki so preganjali zimo ob različnih obdobjih.

¹ Janez Bogataj, Slovenija praznuje, Ljubljena, 2011, str. 50.

² <https://www.namerobot.de>. Pridobljeno 30. 3. 2017.

Prvotno so bili maskirani liki utelešenje nadnaravnih sil, predstavljali so duhove rajnih. Ljudje so menili – ker so tako razumeli dogajanje v naravi -, da odganjajo zimo in z njo povezane zle sile.³

Motivi za šemljenje so bili in so različni, segajo daleč nazaj v zgodovino, najdemo jih pri vseh narodih in ljudstvih, ki so še na nižjih stopnjah svojega razvoja. Prav verjetno je, da moramo nastanek mask in načinov šemljenja iskati v magičnih predstavah ljudi in njihovem odnosu do vsega nezavednega. Z masko si namreč spremenimo istovetnost. Pri obrednem maskiranju maska spremeni nosilca v neko nadnaravno bitje in mu podeli prav posebne lastnosti ali moči. Pri neobrednih maskah pa se maskirani za določen čas spremeni, lahko se obnaša drugače, kot mu to dovoljujejo norme, ko je brez maske. Maska torej razveljavlja družbene in moralne obveznosti oz. postavlja take, kakršne si maskirani želi.⁴

Maskiranje so poznali tudi v starem Rimu. Ljudje so sredi zime praznovali saturnilije v čast bogu Saturnu, ki je bil bog kmetijstva. Upali so, da jim bo prinesel bogato letino. Rimljani so verovali, da z menjavo vlog (gospodar - suženj) svet obrnejo na glavo, nato pa iz nereda ponovno nastane red. Tako so se sužnji oblekli v gospodarje in gospodarji v sužnje.

V srednjem veku pa so praznik prevzeli kristjani in ga preimenovali v **karneval**. Beseda izhaja iz latinščine in sicer iz besed **carnem**, kar pomeni meso in **levare**, kar pomeni pustiti. Kristjani so tako po postnih zabavah, kjer je bilo dovoljeno veliko jesti in piti, imeli štiridesetdnevni post. V času posta kristjani niso jedli mesa in so se namesto zabavi posvetili iskanju miru.⁵

Z besedo karneval označujemo dvoje: vse pojavne oblike in vsebine predpustnega časa, od maskiranja, plesov, pustnih povork ter požrešnosti, pomeni pa tudi poosebljenje pustnega časa s pustnim vodjem oz. vladarjem, ki ga pri nas predstavlja Pust, Fašink, Fašenk, Kurent ali Korant. Ta je ob koncu pustnega dogajanja ponavadi obsojen na smrtno kazen. S pustom je bilo vedno povezano tudi šemljenje. Maske sodijo namreč med najbolj elementarne in najstarejše pojave v kulturi človeštva. Kontinuiteti mask in maskiranja lahko sledimo od jamskih slikarjev paleolitskega človeka vse do današnjega časa seveda spremenjenimi glede na družbene in kulturne spremembe.⁶

3. 3 PUST NA SLOVENSKEM

³ Janez Bogataj, Smo kaj šegavi, Ljubljana, 1998, str. 18.

⁴ Marjan Bažato, Janez Bogataj, Človek z masko. Od Prekmurja do Benetk, Radovljica, 1994, str. 10.

⁵ <http://www.rtvslo.si/infodrom/infoteka/5/512>. Pridobljeno 4. 4. 2017.

⁶ Janez Bogataj, Slovenija praznuje, Ljubljana, 2011, str.50.

Pri nas ima pust že bogato zgodovino, saj naj bi ga praznovali že pred prihodom krščanstva. Skozi zgodovino se je oblika praznovanja precej spremenila, uveljavili pa so se nekateri liki, ki so se obdržali vse do danes in predstavljajo kulturno dediščino našega naroda.⁷

Slovenski etnolog Niko Kurent je v svojem delu *Maske slovenskih pokrajin* zapisal takole: »Navsezadnje se pa tudi vprašamo, kakšno mesto zavzemajo slovenske maske v evropskem merilu. Odgovor je lahek in kratek: **Slovenija je Evropa v malem!**« S tem je mislil na dediščino maskiranja na Slovenskem, na navade in tipe mask, ki jih lahko danes občudujemo v muzejih, strokovnih publikacijah in navsezadnje na turističnih prireditvah, ki jim pogosto pravimo tudi gledališče zgodovine. Tisti, ki oblečejo ta stare maske, vsako leto odigrajo pred nami del preteklosti, v kateri je bila različnost tako značilna za slovenski prostor.«⁸

Tako kot z drugimi sestavinami kulture in vsakdanjega načina življenja tudi s šemskimi liki, obhodi in sprevodi našemljencev sooblikujemo paleto različnosti, ki je že zaradi naše posebne geografske lege skupek svojevrstnih posebnosti in oblik. Stičišče Alp, Panonije in Mediterana odsevajo tudi številni šemski liki, ki seveda dobijo največji številčni in tipološki obseg prav v pustnem času, povezanem s številnimi šegami, verovanji, posebnimi jedmi ter oblikami zabav.⁹

Naša najbolj znana pustovanja in njihove značilne maskare so na Ptuj (kurenti), v Cerknici (butalci, coprnica Uršula), v Cerknem (lavfarji), v Brkinih (škoromati). Znan je tudi Pust Mozirski, katerega posebnost je, da se pustno dogajanje prične že 11. 11. Ob 11.11. , ko pustnaki objavijo program prihajajočega pustovanja v naslednjem letu. Začetek Pusta Mozirskega je torej zelo podoben tistemu v Nemčiji. Pustni karnevali potekajo povsod po Sloveniji. Omenili smo le nekaj najbolj znanih.

3. 4. KARNEVAL V NEMČIJI

Pri pouku nemščine smo se naučili, da v Nemčiji in Avstriji poznajo naslednja tri poimenovanja za pust: Fasching, Fastnacht in Karneval. Oblika **Karneval** se uporablja na področju mesta Kölna, ki je po pustnem karnevalu zelo znano, in njegove okolice, poimenovanje **Fastnacht** se uporablja na jugu Nemčije, medtem ko se **Fasching** uporablja v vseh ostalih predelih države ter v sosednji Avstriji. Pustni čas je poimenovan tudi kot peti letni čas (**die fünfte Jahreszeit**).

Najbolj znana karnevalska mesta so zagotovo Köln, Düsseldorf, Mainz, Aachen, Frankfurt, Nürnberg, Braunschweig, Burbach in Würzburg.

⁷ www.os-volicina.si/download.php?filename=136c83zofg3kzx3az7vuyfj0d0bgeoc... Pridobljeno 4. 4. 2017.

⁸ Janez Bogataj, Smo kaj šegavi?, Ljubljana, 1998, str. 17.

⁹ Marjan Bažato, Janez Bogataj, Človek z masko. Od Prekmurja do Benetk, Radovljica, 1994, str. 9.

V večjih karnevalskih mestih se karnevalski čas prične vsako leto 11. 11. ob 11. 11, čeprav se večina praznovanj začne šele v mesecu februarju naslednje leto pred velikonočnim postom. Karneval je tako tipičen primer spojitve starih germansko-keltskih običajev s krščanskim praznikom.

V Nemčiji obstajata dve dokaj različni si obliki karnevala. Na eni strani švabsko-alemanski Fastnacht, ki se močno opira na srednjeveške običaje in je s svojimi lesenimi maskami in starimi tradicionalnimi figurami zelo prijeten za oko, ter na drugi strani pompozni in veseli karneval v Porenju. Parade z okrašenimi vozili, na katerih je tisoče pustnih mask, ki množico gledalcev pozdravljajo s cvetjem in bomboni, potekajo večinoma na pustni ponedeljek t. i. *Rosenmontag*, v nekaterih manjših mestih pa tudi konec tedna ali na pustni torek imenovan tudi *Veilchendienstag*. V noči na pepelnično sredo, točno opolnoči, se karneval konča in v mnogih krajih še vedno ohranjajo tradicijo simboličnega zažiga slamnate lutke za vse pregrehe karnevalskih dni.¹⁰

V nemščini so poimenovanja pustnih dni sledeča: ***Faschingsamstag***, ***Faschingssonntag***, ***Rosenmontag*** (pustni ponedeljek), ***Faschingsdienstag***, ponekod tudi ***Veilchendienstag*** (pustni torek) in ***Aschermittwoch*** (pepelnična sredo). Četrtek pred pepelnično sredo označuje na področju Porenja prehod v pravi ulični karneval. Za ta dan je značilen običaj, da ženske moškim odrežejo kravate. Zato se večinoma imenuje ***Weiberfastnacht*** (*das Weib* – ženska), čeprav obstajajo še druge regionalne različice.¹¹

Slika 7: Weiberfastnacht

3. 5. PUSTNE VRAŽE

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je vraža opredeljena na naslednji način:

vraža - e ž (á) *verovanje, prepričanje, da lahko kaka stvar, dejanje na razumsko nedoumljiv način vpliva na usodo, življenje koga: prepričanje, da črna mačka, ki komu*

¹⁰ <http://www.deutsche-lebensart.de/4522.html>. Pridobljeno 4. 4. 2017.

¹¹ <https://www.namerobot.de>. Pridobljeno 30. 3. 2017.

prečka pot, prinaša nesrečo, je vraža; narediti kaj iz vraže; biti poln vraž / zapisovati, zbirati vraže, verjeti v vraže /prazne, praznoverne vraže; ljudske vraže¹²

Obisk maškar po hišah prinaša srečo in bogato letino. V povezavi s pustom je znanih veliko zanimivih pregovorov:

- Če na pustni torek sneži, je treba plesti košare, to namreč pomeni, da bo tisto leto dosti češenj.
- Če na pustni torek ne pridejo v hišo maškare, ali jim zaprejo vrata, jih bo doletela neizogibna nesreča.
- Če na pustni dan pride najprej v hišo ženska, bo pri hiši veliko kokoši.
- Če maškare visoko skačejo, bo lan visok, če divje plešejo, bo repa debela!

Ljudje so tudi verjeli, da se na pustni torek ne sme nikoli položiti na mizo točno toliko žlic, kot je ljudi okoli mize. Na ta dan se tudi ne sme jesti juhe, drugače se boste poleteli veliko potili. Kislo zelje, ki se ga použije ta dan, pomaga proti vetrovom.

Včasih so ljudje verjeli še:

- Če vržete kost od mesa, kuhanega na pustni torek, v lužo, vas bodo celo leto zasledovale žabe, celo k mizi in v posteljo.
- Če na ta dan pečete kruh s kvasilom, vam bodo krti napravili veliko škodo na polju.
- Če komu za pusta podarite kruh, le-ta za tisto leto odnese tudi plevel z njiv.
- Kdor se na pustni večer pri luči hitro obrne in ne vidi svoje sence, ta v tistem letu zagotovo umre.
- Kdor za pusta nese hrano v drugo hišo, s tem odnese tudi ves plevel s svojih njiv na sosedove.
- Če se na pustni torek, preden vzide sonce, vrže trske preko strehe, bo tisto leto pri hiši veliko ptičjih gnezd.
- Za čas pusta namočimo v vodo enoletno lesko ('šisling') in potem z njo škropimo brstiče vse do cvetne nedelje – želja, ki si jo ob tem zamislimo, se gotovo uresniči.

Pustnemu torku sledi pepelnična sredo, ko pusta pokopljejo in je največji post v letu. Zato velja zanimiva vraža: Kdor na pepelnično sredo je meso, se mu po bradi spustijo kraste, ki jih težko odpravi. Kdorkoli vidi takšnega krastavega človeka, naj mu reče: *"Ti pa si na pepelnično sredo jedel meso!"* To bo gotovo pomagalo, da se bo nesrečnik znebil neprijetne nadloge. In še nekaj velja za pepelnično sredo – če vržemo na pepelnično sredo smeti na sosedov kup gnoja, se obenem ves plevel preseli na sosedove njive.¹³

¹² <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>. Pridobljeno 6. 4. 2017.

¹³ <http://lifestyle.ena.com>. Pridobljeno 5. 4. 2017.

Ljudske vraže najbolj poznajo starejši ljudje (naše babice in dedki). Pripovedujejo, da vanje ravno ne verjamejo, maškaram pa vseeno ne bi pustili zaprtih vrat ali jih odgnali, saj nikoli ne veš...

4. PRIMERJAVA PUSTOVANJA NEKOČ IN DANES

V naših anketnih vprašalnikih smo starše, stare starše ter nekatere druge učence naše šole povprašali po naslednjem:

- se pustno rajanje nekoč razlikuje od današnjega,
- kako je pustno rajanje potekalo v šoli,
- so si kostum izdelali sami, jim je kdo pri tem pomagal oz. so ga mogoče kupili,
- v kaj so se kot otrok najraje našemili ter katere maskare so pogoste danes,
- so se kdaj našemili v skupinsko masko; če da, v katero,
- je bila že včasih navada, da so maskare hodile od hiše do hiše,
- kaj so kot maskare dobili pri hišah in kaj danes sami dajo maškaram, ko jih obiščejo,
- jih je včasih obiskalo več maškar,
- ali verjamejo v pustne vraže,
- ali poznajo pustne navade katere druge države,
- kaj so včasih jedli na pustni torek in kaj danes,
- ali so se držali posta na pepelnično sredo oz. kako menijo, da je s postom danes;

Odgovore smo med seboj primerjali ter naredili naslednje povzetke. Le-te smo strnili v tri podnaslove kot že na anketnih vprašalnikih.

4. 1 PUSTNO RAJANJE

Na naši šoli vsako leto na pustni torek poteka pustovanje za mlajše učence (od 1. do 5. razreda). Najprej se zabavajo po razredih, se sprehodijo po šoli, nadaljujejo s sprehodom po kraju Lesično, nazadnje pa sledi še pustno rajanje v telovadnici. Starejši učenci se našemijo, če želijo.

Naše babice in dedki so nam povedali, da je bilo pustno rajanje včasih drugačno. Pust je bil nekakšen splošen praznik. Tako otroci kot odrasli so se veliko bolj šemili. Nekateri se spomnijo, da je celotna šola imela pouka prost dan, drugi pripovedujejo, da v šoli niso imeli pustnega rajanja, ampak so se šemili doma. Včasih so maškare s sabo nosile harmoniko in nanjo igrale ter stare lonce, s katerimi so ropotali. Včasih so si pustne maske in kostume izdelali sami, pri tem so jim pomagali starši. Obleke so si tudi med seboj izposojali. Pustne preobleke so bile preproste, največkrat so že na podstrešju našli kaj uporabnega. Radi so našemljeni odšli po vasi, bilo jih je več v skupini (otroci čez dan, odrasli pa so se poveselili zvečer). Pogoste maske so bile: stavec / starka, ženin, nevesta, lovec, palček in druga pravljíčna bitja; Velikokrat se je kot skupinska maska pojavila poroka (kmečka ohcet), cela skupina ljudi se je oblekla v ženina, nevesto ter svate. Skupinska maska je bila tudi družina (mama, oče in otroci).

Starši prav tako pripovedujejo, da je bilo včasih več maškar. V šoli na pustni torek ni bilo pouka, imeli so pustna rajanja s pustno povorko in izbiranjem najbolj izvirnih mask. Nekateri starši so mnenja, da bi morala šola danes poskrbeti za to, da bi se tradicija šemljenja uspešneje nadaljevala. Na pustni torek naj bi se v šoli našemili vsi, ne pa samo učenci nižjih razredov. Tudi oni so si svoje pustne kostume izdelali sami oz. s pomočjo staršev. Večkrat so oblekli kar obleke svojih staršev, po omarah so poiskali še razne dodatke, npr. klobuke, plete, torbice in čevlje. Mazali so se tudi z ogljem ali pa so si izdelali maske iz papirja ali kartona. Najraje so se našemili v babice, ženina ali nevesto, pravljíčna bitja, Indijance, ciganke, črnke, starčke ipd. Spomnijo se, da so se otroci cele vasi našemili kot ciganska družina (oče, mati in kopica otrok).

Za današnji čas so najbolj pogosti pustni kostumi, ki jih lahko kupimo v trgovini. Nekateri si jih še vedno izdelajo doma s pomočjo mamic ali babic. Otroci se najraje našemijo v junake risank, živali, princeske, viteze... Starejši učenci večinoma nimajo želje po tem, da bi se maskirali. To se jim zdi otročje. Šemljenja ne dojemajo kot neke tradicije, ki naj bi se ohranila tudi v prihodnje.

4. 2 PUSTNI OBIČAJI IN NAVADE

Tudi v času naših starih staršev in staršev so tako otroci kot odrasli hodili od hiše do hiše. Prehodili so tudi po več vasi. Včasih so bili deležni krofov, mišk, bombonov, kakšne pomaranče in soka. Včasih so dobili tudi kakšen drobiž. Otroci, ki danes hodijo našemljeni od hiše do hiše dobijo prav tako krofe, bombone, čokolado ali kekse in denar. Slednji jim tudi daje največjo motivacijo za šemljenje od hiše do hiše.

Vsi anketirani menijo, da jih je včasih obiskalo več maškar kot danes, kar spet potrjuje že prej ugotovljeno dejstvo, da je bil pust včasih bolj pomemben praznik in da so se ljudje raje našemili in veselili. V pustne vraže anketirani večinoma sicer ne verjamejo, so nam pa zapisali še slednji dve:

- Na pustni dan moraš flance sejat.
- Na pustni dan ne smeš šivat.

Kako pust praznujejo v Nemčiji, smo izvedeli iz spletnih virov pa tudi od nekaterih ustnih virov, ki so tam živeli oz. nekateri živijo še danes. Potrdili so nam, da se v Nemčiji pust praznuje povsod. Našemijo se vsi (v šoli, na delovnem mestu, na ulicah ter v lokalih). Pustna dogajanja trajajo več dni, zelo pomemben je pustni četrtek (Weiberfastnacht), odvijajo se različni karnevali. Na karnevalih se norčujejo iz raznih znanih osebnosti in politikov.

4. 3 TRADICIONALNA PUSTNA HRANA

Že od nekdanj velja, da je treba na pustni torek jesti dobro in obilno. Hrana, ki je bila ponavadi na mizi na pustni torek je prekajena krača, svinjska glava ali kak drug kos prekajenega svinjskega mesa, ponekod tudi juha od prekajenega mesa, krompirjeva solata, nekateri so imeli ta dan na jedilniku tri vrste mesa ter seveda nepogrešljive krofe ali flancate. Večinoma so se vsi anketiranci držali strogega posta na pepelnično sredo, veliko se jih je postilo tudi vse petke v postnem času do Velike noči. Nekateri pa so se odpovedali mesu za vseh štirideset dni. Menijo, da so bili zato prazniki zares praznični in težko pričakovani. Danes se jih veliko še vedno posti na pepelnično sredo, nekateri tudi petke v postnem času, ali pa vsaj na Veliki petek. Post v današnjem času pomeni tudi odreči se kateri od slabih razvad za štirideset dni (npr. sladkarijam, alkoholu).

Slika 8: tradicionalna pustna hrana - pustni krofi

Slika 9: tradicionalna pustna hrana - krhki flancati

Slika 10: tradicionalna pustna hrana: prekajena svinjska krača

5. PRIMERJAVA SLOVENSКИH IN NEMŠKIH BESED POVEZANIH S PUSTOM

Pri pouku nemškega jezika velikokrat primerjamo besede tako s slovenskim kot tudi angleškim jezikom. Tudi učenci sami že večkrat opazimo podobnost med besedami. Naleteli smo že na veliko primerov, ko je nemška beseda zelo sorodna slovenski pogovorni besedi / izreki. Tudi pri besedišču povezanim s pustom smo besede med seboj primerjali in našli kar nekaj podobnosti.

<i>nemška beseda</i>	<i>slovenska knjižna beseda</i>	<i>slovenska pogovorna beseda</i>
<i>der Krapfen</i>	krof	<i>krapč</i>
<i>die Maske</i>	<i>maska</i>	
<i>der Kostüm</i>	<i>kostum</i>	
<i>der Karneval</i>	<i>karneval</i>	
<i>die Parade</i>	<i>parada</i>	
<i>der Fasching</i> die Fastnacht der Karneval	pust	<i>fašink</i>
<i>das Konfetti</i>	<i>konfet</i>	

<i>die Krawatte</i>	<i>kravata</i>	
<i>das Fest</i>		<i>fešta</i>
<i>der Clown</i>	<i>klovn</i>	

Iz zgornje tabele je razvidno, da tudi pri besedišču povezanim s pustom najdemo nekaj podobnih besed. Nekatere so podobne knjižni, druge pa pogovorni obliki.

6. UGOTOVITVE

Tekom raziskovanja smo pridobili veliko informacij, s pomočjo katerih si lahko lažje predstavljamo, kako drugačen je bil pust v času otroštva naših staršev in starih staršev. Spraševali smo po tradicionalni pustni hrani, o postu ter o verovanju v stare pustne vraže. Spoznali smo tudi značilnosti karnevala v Nemčiji ter njihova poimenovanja pustnih dni. Primerjali smo tudi slovensko in nemško besedišče povezano s pustom.

Naše začetne hipoteze smo s svojimi ugotovitvami potrdili ali ovrgli.

- Hipotezo, da je *bilo pustovanje v času naših staršev in starih staršev drugačno kot danes* **potrjujemo**. Tako starši kot stari starši pripovedujejo o tem, da je bilo več maškar in bolj je bilo veselo. Šemili so se tako otroci kot tudi odrasli. Pustovanje v šoli je bilo za vse učence, izbirali so najbolj izvirne maske.
- Hipotezo, da so *tudi včasih hodile maškare od hiše do hiše* **potrjujemo**. Ta navada obstaja že od nekdaj. Hodili pa so v večjih skupinah, kar spet potrjuje to, da je bilo maškar več. Prav tako so hodili več, saj se nekateri starši spominjajo, da so prehodili po več vasi.
- Hipotezo, da *najdemo podobnosti tudi med slovenskimi in nemškimi besedami povezanimi s pustom* **potrjujemo**. Našli smo nekaj nemških besed, ki so podobne slovenski knjižni ali pogovorni obliki.
- Hipotezo, da *pust po svetu praznujejo na isti dan* lahko **potrdimo**. Smo pa spoznali, da je npr. v Nemčiji zelo pomemben pustni dan četrtek pred pepelnico, ko se pri nas še ne praznuje. Prav tako pa v Nemčiji za razliko od nas veliko največjih karnevalov poteka na pustni ponedeljek.
- Hipoteze, da *nihče ne verjame v pustne vraže* **ne moremo ne potrditi in ne ovreči**. Večina anketirancev v pustne vraže ne verjame, vseeno pa so prepričani, da obisk maškar prinaša srečo in so jih veseli.
- Hipotezo, da *na naših prazničnih pustnih mizah ni veliko tradicionalne pustne hrane* moramo **ovreči**. Naši anketiranci so nam namreč povedali, da še vedno na pustni torek jedo vsaj neke vrste prekajenega svinjskega mesa in krofe.

7. ZAKLJUČEK

Tema prazniki in praznovanja v šolstvu nekoč in danes nas je takoj pritegnila. Učenci 6. razreda so si pri raziskovalni nalogi zelo želeli sodelovati, zato sem jo njim ponudila prvim. Zelo hitro so za svoj najljubši praznik izbrali pust. Vsi učenci se učijo tudi nemščine kot neobveznega izbirnega predmeta, zato smo jo želeli vplesti v naše raziskovanje. Pri raziskovalni nalogi je sodelovalo vseh 10 učencev 6. razreda.

Naloga vsebuje primerjavo praznovanja pusta nekoč in danes, pustne navade in običaje, tradicionalno pustno hrano, pustne vraže, nekoliko smo raziskali tudi karneval v Nemčiji, spoznali njihova poimenovanja pustnih dni ter primerjali nemške in slovenske besede povezane s pustom. Prišli smo do naslednjih zaključkov.

Praznovanje pusta v času otroštva naših staršev in starih staršev se zagotovo razlikuje od današnjega. Včasih je bilo več maškar. Našemili so se tako otroci kot tudi odrasli. Pust je veljal za praznik veselja in norčij. Danes se ne našemijo niti vsi otroci, kaj šele odrasli. Kostume so včasih šivali sami ali si izdelali preproste maske iz papirja in kartona. Večkrat so si le oblekli stara oblačila svojih staršev ter zraven poiskali kakšen klobuk, torbico, plet in čevlje. Oblačila so si med seboj tudi izposojali. Danes si večinoma kupimo maske in kostume kar v trgovini. Nekatere maske so še vedno narejene doma in so večinoma tudi zelo izvirne.

Tudi naši starši in stari starši so hodili od hiše do hiše. Hodili so v velikih skupinah in prehodili tudi po več vasi. Veseli so bili krofov, bombonov ali pomaranče, medtem ko se danes otroci najbolj razveselijo denarja. Najpogostejše maskare so bile starčki in starke, ženini in neveste, ciganke, črnke ipd. Danes se otroci najpogosteje našemijo v junake risank ali različne živali. Odrasli imajo raje znane osebnosti in politike. Včasih je bila zelo pogosta skupinska maska poroka (kmečka ohcet), ko se je veliko ljudi našemilo v ženina in nevesto ter svate.

Naši anketiranci ne verjamejo ravno v pustne vraže, so pa veseli obiska maškar in menijo, da ni dobro, če jih na pustni torek ne obiše prav nobena.

Pustni torek je za večino vprašanih še vedno »masten okrog ust«. Pogosto je na jedilniku kos prekajenega svinjskega mesa, obvezni pa so seveda krofi ali pa krhki flancati.

Včasih so se ljudje bolj držali posta. Veliko se jih je odreklo mesu za štirideset dni, ali pa so se postili vse petke do Velike noči. Danes se večinoma držijo posta na pepelnično sredo in na Veliki petek. V današnjem času se nekateri za štirideset dni odpovedo kakšni slabi razvadi ali pa tudi mesu.

8. PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK

PRAZNOVANJE PUSTA NEKOČ IN DANES - VPRAŠALNIK

Za učence 6. razreda je norčavi pust najljubši praznik, zato smo si skupaj z mentoricama zastavili nalogo, da raziščemo, kako so pust praznovali včasih in kako v današnjem času. Ker se vsi učenci že tretje leto učijo nemškega jezika, smo se odločili malce raziskati tudi nemške in druge pustne navade. Vljudno Vas naprošamo, da nam pri raziskovanju pomagate tako, da odgovorite na naša naslednja vprašanja.

Za Vaše sodelovanje se Vam že vnaprej iskreno zahvaljujemo!

PUSTNO RAJANJE:

Pustni torek na naši šoli izgleda drugače kot ostali dnevi vsaj za učence nižjih razredov. Le-ti se vsako leto našemijo skupaj s svojimi razredničarkami. Vsako leto se maskare sprehodijo po šoli, nato po okolici šole, v nadaljevanju pa sledi še pustno rajanje v telovadnici. Starejši učenci imajo pouk.

1. *Se praznovanje pusta včasih razlikuje od današnjega? Kako?*
2. *Kako je pustno rajanje potekalo v šoli?*
3. *Ste si pustni kostum izdelali sami? Kdo Vam je pri tem pomagal? Ste ga mogoče kupili v trgovini?*
4. *V kaj ste se najraje našemili kot otrok? Katere maske pa se pojavljajo v današnjem času?*

5. *Ste se kdaj našemili v skupinsko masko? Če da, v katero?*

PUSTNI OBIČAJI IN NAVADE:

6. *Je bila tudi včasih navada, da so otroci po pouku hodili od hiše do hiše?*

7. *Kaj ste kot otrok dobili, če ste hodili od hiše do hiše? Kaj danes daste maškaram, če Vas obiščejo?*

8. *Vas je včasih obiskalo več maškar kot danes?*

9. *Verjamete v pustne vraže (npr. obisk maškar pomeni srečo in obilno letino)?Poznate še kakšno?*

10. *Veste, kako praznujejo pust v Nemčiji ali kateri drugi državi? Poznate katero od njihovih navad, ki je pri nas ne poznamo?*

TRADICIONALNA PUSTNA HRANA

11. *Kaj je bilo na jedilniku na pustni torek včasih? Pa danes, je pust še vedno »masten okrog ust«?*

12. *Ste se držali posta le na pepelnično sredo ali dlje časa? Kako je s postom v današnjem času?*

9. VIRI IN LITERATURA

Ustni viri:

- Martina Agrež
- Albina Arzenšek
- Olga Jazbec
- Suzana Kladnik
- Irena Krajnc
- Bojan Lebič
- Zinka Kostevc
- Matej Polšak
- Brigita Planko
- Darja Potočnik
- Jožefa Potočnik
- Karolina Reberšak
- Toni Senica
- Stanka Škrjanc
- Darinka Trbovc
- Irena in Marija Turk

Spletni viri:

- <https://www.namerobot.de>.
- <http://www.rtv slo.si/infodrom/infoteka/5/512>.
- <http://www.deutsche-lebensart.de/4522.html>.
- <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.
- <http://lifestyle.ena.com>.
- <https://www.google.si/search?q=weiberfastnacht>
- https://www.google.si/search?noj=1&site=img&hp&biw=1344&bih=736&q=krhki+flancati&oq=krhki+flancati&gs_l=img.3..0l4j0i24k1l6.1749.6952.0.7341.15.8.0.7.7.0.85.545.7.7.0....0...1ac.1.64.img..1.14.570.0..35i39k1.3dc3urnD2
- https://www.google.si/search?noj=1&site=img&hp&biw=1344&bih=736&q=pustni+krofi&oq=pustni+krofi&gs_l=img.3..0l5j0i24k1l5.3605.8364.0.8825.
- https://www.google.si/search?noj=1&biw=1344&bih=736&site=img&hp&biw=1344&bih=736&q=prekajena+svinjska+krača&oq=prekajena+svinjska+krača&gs_l=img.3...81583.92062.0.92334.38.33.0.0.0

Bogataj, J.: Slovenija praznuje. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

Bogataj, J.: Smo kaj šegavi? Leto šeg in navad na Slovenskem. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.
Bažato, M., Bogataj, J.: Človek z masko. Od Prekmurja do Benetk. Radovljica: Didakta, 1994.

Fotografije:

Arhiv OŠ Lesično, spletni viri;